

Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen
edut ja haitat
Integroiva kirjallisuuskatsaus

Elina Markuksela
Erikoissosiaalityöntekijän koulutus
Hyvinvointipalvelujen erikoisala
Helsingin yliopisto
Syyskuu 2021

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos/Institution– Department
Tekijä/Författare – Author Elina Markuksela		
Työn nimi / Arbetets titel – Title Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen edut ja haitat. Integroiva kirjallisuuskatsaus		
Oppiaine /Läroämne – Subject Sosiaalityö / Erikoissosiaalityöntekijäkoulutus		
Työn laji/Arbetets art – Level Hyvinvointipalvelujen erikois- alan lopputyö	Aika/Datum – Month and year 24.9.2021	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 34
Tiivistelmä/Referat – Abstract Erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen hyvinvointipalveluiden erikoisalan lopputyössäni olen tutkinut lastensuojelupalveluiden yksityistämisen tavoitteita, etuja ja haittoja. Lisäksi olen tehnyt lyhyen katsauksen yksityistämisen taustaideologiaan. Kiinnostukseni aiheeseen kumpuaa työkokemuksistani lastensuojelun avo- ja sijaishuollon ostopalveluita hankitaan ja käytetään jatkuvasti kunnan itse tuottamien palvelujen lisänä. Olen tutkinut lastensuojelupalveluiden yksityistämisen etuja ja haittoja integratiivisen kirjallisuuskatsauksen muodossa. Aineisto koostuu 12 kotimaisesta akateemisesta opinnäytetyöstä ja muutamasta tutkimuksesta, joissa käsitellään suomalaisten lastensuojelupalveluiden yksityistämisen etuja ja haittoja. Aineiston analyysimenetelmänä olen käyttänyt sisällönanalyysiä. Aineistossa käsiteltiin paljolti lastensuojelun laitospalveluita ja hyvin vähän avopalveluita. Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen etuina nousivat aineistossa esille palveluvalikoiman kasvu, erityisosaaminen sekä profiloituminen. Yksityisillä palveluilla pystyttiin vastaamaan nopeasti ja joustavasti lapsen yksilöllisiin palveluntarpeisiin. Haittoja yksityistämiseen liittyen tuotiin aineistossa enemmän esille. Aineistossa kuvautui ristiriita yksityisten yritysten voitontavoittelun ja lapsen edun välillä. Markkinatalouden ehdoilla toimimisessa kuvautui lukuisia ongelmia esimerkiksi toiminnan jatkuvuudessa. Kilpailutuksissa korostui laadun sijaan hinta. Palveluiden valvonta kuvautui riittämättömänä. Pulmia liittyi myös julkisen vallan valumiseen yksityisille yrityksille. Yksityistämisen taustalla vaikuttaa uusliberalistinen talouspolitiikka, New Public Management ja tehokkuusajattelu. Tuloksia voidaan hyödyntää maakunnallisten hyvinvointialueiden palveluvalikoiman suunnittelussa resursoimalla yksityisten palveluiden ulkopuolisen valvonnan ja laadunseurannan riittävällä tavalla sekä poliittisessa päätöksenteossa, kun linjataan yksityisen sektorin roolia sosiaalipalveluiden kentässä.		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords lastensuojelu, sosiaalipalvelut, yksityistäminen, markkinoistuminen, New Public Management		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited		
Muita tietoja – Övriga upgifter – Additional information		

SISÄLLYS	sivu
1. JOHDANTO	5
2. KIRJALLISUUSKATSAUS	7
2.1. Integroiva kirjallisuuskatsaus	7
2.2. Tutkimuskysymys ja kirjallisuuskatsauksen toteutus	8
2.3. Laadullinen sisällönanalyysi	12
3. LASTENSUOJELUPALVELUIDEN YKSITYISTÄMINEN	13
3.1. Lastensuojelupalvelut	13
3.2. Aineiston käsittely	14
3.3. Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen edut	21
3.4. Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen haitat	22
3.5. Yksityistämisen tavoitteet ja taustalla vaikuttavat ideologiat	25
4. JOHTOPÄÄTÖKSET	27
5. POHDINTA	30
LÄHTEET	32

TAULUKOT

sivu

Taulukko 1

15

1. JOHDANTO

Sosiaalipalveluissa näyttää olevan jatkuvasti meneillään yritysostojen markkinat, kun suuret kansalliset ja jopa monikansalliset yritykset ostavat pienempiä yrityksiä liittäen niitä aina vain suurempiin konserneihin. Tämänkaltaisia markkinaehtoisia yritysjärjestelyjä on vaikea nähdä asiakkaiden, lastensuojelun tapauksessa lasten, etu edellä tehtäviksi. Suuret lastensuojeluyksiköiden kokonaisuudet aiheuttavat huolen lastensuojelulaitosten kodinomaisuuden menettämisestä. Kilpailu isojen osakeyhtiöiden välillä johtaa pyrkimykseen madaltaa kustannuksia. (THL 2018.) Valtaosa viime vuosina esille tulleista lastensuojelulaitosten epäkohdista on tullut ilmi yksityisissä lastensuojelulaitoksissa (Yle 2019).

Edellinen lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttila otti vahvasti kantaa ongelmallisena pitämäänsä kehityskulkuun, jossa isot terveystalan toimijat ostivat pieniä lastensuojelun yksiköitä. Kurttilan mielestä voitontavoittelu ei sopinut lastensuojelun sijaishuoltoon, koska liiketaloudellisen voitontavoittelun logiikka ei ole yhdenvertainen lapsen edulle. Kurttila vertasi lastensuojelun sijaishuoltoa peruskouluun, joka Suomessa on pääosin julkisesti tuotettu palvelu. Samaa hän toivoi myös lastensuojelun sijaishuollolle. (Yle 2018.)

Monien mielestä suomalaisessa yhteiskunnassa talousliberaali politiikka ja laaja julkinen talous – markkinaehtoisuus ja pohjoismainen hyvinvointivaltio – toteutuvat yhtäaikaaisesti (Vartiainen 2016). Toisaalta sosiaalitieteissä markkinaehtoisen voitontavoittelun soveltumista sosiaali- ja terveystalouteen on epäilty laajasti (esim. Eräsaari 2011). Kriittiset äänenpainot ovat nousseet esille etenkin, kun New Public Managementin, uuden julkisjohtamisen, tehokkuuden ja taloudellisuuden tavoitteet ovat todellistuneet myös sosiaalityössä ja muissa sosiaalipalveluissa. New Public Managementin mukaisessa hallinnossa julkisten palveluiden toimintaperiaatteet ja arvot on vaihdettu yritysmaailman lainalaisuuksiin (Eräsaari 2011; Eräsaari 2016). Saman kehityskulun myötä sosiaalityössä voi olla riski ja paine sille, että tuloksellisuustavoitteet ajavat ammattieettisen arvion ohi (Mänttari-van der Kuip 2013). Sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön tutkijat ovat suhtautuneet ylipäättään varsin kriittisesti uuden julkisjohtamisen malliin ja sen myötä käyttöönotettuihin tuloksellisuustavoitteisiin, tilaaja-tuottajamalliin ja yksityistämisiin.

Uusliberalistinen talouspolitiikka on jo 1990-luvulta alkaen johtanut yksityistämisiin myös sosiaalialalla. Lastensuojelu- tai muun sosiaalipalvelun omistajataho on usein suuryhtiö, joka pyrkii maksimoimaan voittonsa esimerkiksi hyödyntämällä verotusta ulkomailla. (Joutsenvirta ym. 2016.) Tois- taiseksi kunnilla ei kuitenkaan ole ollut velvollisuutta kilpailuttaa sosiaalipalveluita kuten lastensuojelupalveluita, vaan kuntien on ollut mahdollista tuottaa palvelut itse tai ostaa niitä toisilta kunnilta,

kuntayhtymiltä ja valtiolta (koulukotien laitospalvelut). Mikäli kunta ostaa lastensuojelupalveluita yksityisiltä yrityksiltä tai järjestöiltä, tulee kunnan kilpailuttaa palvelut, mikäli palvelun arvo ylittää 400 000 euron kynnyksen. (Hankintalaki 2016.)

Yrityksen tavoitteena on lähtökohtaisesti tuottaa omistajilleen voittoa (esim. Eräsaari 2011, 187). Lastensuojelussa taas on aina tavoitteena päästä tilanteeseen, jossa lastensuojelun palveluita ei enää tarvittaisi vaan perhe pärjäisi omillaan tai peruspalveluiden turvin. Yrityksen intressinä taas on lähtökohtaisesti myydä palveluaan ja tehdä tuottoa mahdollisimman pienin panostuksin. Tätä taustaa vasten on perusteltua pohtia, miten luotettavana voidaan pitää yksityisen yrityksen arviota siitä, onko esimerkiksi perhekuntoutus, perhetyö tai avohuollon tukitoimena tehty laitossijoitus saavuttanut tavoitteensa ja se voi päättyä vai onko palvelun syytä edelleen jatkua.

Erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen hyvinvointipalveluiden erikoisalan lopputyössäni tutkin kirjallisuuskatsauksen avulla, mitä huomioita erilaisten julkaisujen kirjoittajilla on lastensuojelupalveluiden yksityistämisen tavoitteista, eduista ja haitoista. Huomio on etenkin siinä, mitä etuja tai haittoja julkaisuissa tuodaan esille liittyen yksityisten lastensuojelupalveluiden käyttöön kunnissa ottaen huomioon, että myös kunnat itse tuottavat useita näistä palveluista. Taustalla on siten vertailua julkisesti ja yksityisesti tuotettujen palveluiden välillä. Kirjallisuuskatsauksen aineisto koostuu yliopistojen opinnäytetöistä kuten pro gradu -tutkielmista ja muutamista muista tutkimusteksteistä. Päädyin ottamaan aineistoon opinnäytetöitä, koska tieteellisiä vertaisarvioituja artikkeleita ei Suomen olosuhteista löytynyt juurikaan koskien nimenomaan lastensuojelupalveluiden yksityistämistä.

Kiinnostukseni yksityisten lastensuojelupalveluiden etujen ja haittojen tarkasteluun kumpuaa kuuden vuoden käytännön työkokemuksestani lastensuojelun sosiaalityöntekijänä. Lastensuojelun avohuollossa Jyväskylän kaupungilla olen jatkuvasti tekemisissä yksityisten ja kolmannen sektorin tuottamien sosiaalipalveluiden kanssa, joilta kaupunki ostaa tehostettua perhetyötä, laitosperekuntoutusta, ensikotijaksoja ja sijaishuoltoa. Suurinta osaa näistä palveluista kaupunki tuottaa myös itse. Työssäni olen kiinnittänyt huomiota siihen, miten kirjavaa yksityisten yritysten tuottaman palvelun laatu on. Lastensuojelupalveluita tuottavat yksityiset yritykset tekevät kokemukseni mukaan pitkälti hyvää ja laadukasta työtä. Yritysten palkkalistoilla on myös rautaisia ja kokeneita lastensuojelun ammattilaisia. Toisaalta taas yksityisten lastensuojelupalveluiden laatu on toisinaan epätasaista. Ennakko-oletukseni kirjallisuuskatsausta aloittaessani oli, että yksityisten palveluiden käyttöön lastensuojelussa liittyy haittoja, mutta varmasti myös paljon etuja kuten joustavuus palveluiden kulloiseenkin tarpeeseen sekä nopeampi muuntautumiskyky ja sopeutuminen kulloiseenkin palveluntarpeeseen.

2. KIRJALLISUUSKATSAUS

2.1. Integroiva kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsaus terminä ei anna oikeaa kuvaa siitä, mistä on kysymys, koska kyseessä ei ole pelkkä katsaus vaan kirjallisuuskatsaus sisältää myös arviointia (Salminen 2011, 5). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus jaetaan narratiiviseen ja integroivaan kirjallisuuskatsaukseen. Näistä jälkimmäinen on tarkemmin suunniteltu ja jäsennelty. Integroivaa kirjallisuuskatsausta kutsutaan myös integroiduksi kirjallisuuskatsaukseksi. Käytän katsauksesta luonnehdintaa integroiva kirjallisuuskatsaus, koska tätä käsitettä käytetään yleisesti sosiaalityön alalla. Tyypillistä tälle katsaustyyppille on, että tutkimuskysymykset ovat laajoja. Integroivassa kirjallisuuskatsauksessa voidaan yhdistää kvantitatiivista ja kvalitatiivista sekä empiiristä ja teoreettista tietoa, jotta saadaan laaja käsitys tarkasteltavasta ilmiöstä. (Sulosaari & Salminen 2016, 107–108.) Integroivan kirjallisuuskatsauksen kautta voidaan tuottaa uutta tietoa aiheesta, jota on jo tutkittu. Integroivassa kirjallisuuskatsauksessa voidaan käyttää joko empiiristä tai teoreettista tutkimusta tai molempia. Erilaisin tutkimusasetelmin tehtyjen tutkimusten tuloksista tehdään katsauksen avulla synteesi. (Suhonen ym. 2016, 13.) Toteuttamani katsaus sisältää seuraavia systemaattisen kirjallisuuskatsauksen piirteitä: tietokantojen valinta, hakutermin valinta ja asiantuntijan arvio hakutermeistä sekä seulan asettaminen sisällölle ja kielelle.

Lähtökohtani katsauksessa on kriittinen ja arvioiva. Integroivassa kirjallisuuskatsauksessa aihetta kuvataan monipuolisesti ja kriittisesti, mutta analysoitavaksi voidaan ottaa erilaisin menetelmin toteutettavia tutkimuksia. Integroivan kirjallisuuskatsauksen vaiheet ovat (Cooper 1989 Salmisen 2011, 8 mukaan): ”tutkimusongelman asettelu, aineiston hankkiminen, arviointi, analyysi sekä tulkinta ja tulosten esittäminen”. Aineiston analyysissä katsaukseen valikoidut tutkimukset ja aineistot käydään läpi huolellisesti ja tasapuolisesti (Sulosaari & Salminen 2016, 112). Huomiota on kiinnitettävä siihen, ettei aineiston käsittelystä tule puolueellista. Lisäksi on huomioitava kirjallisuuskatsauksen rajoitukset, tuotetun tiedon merkitys ja soveltaminen (sosiaalityössä). (Sulosaari & Salminen 2016, 114.) Aineistoa käsitellään siten, että tutkittavasta ilmiöstä saadaan monipuolinen ja luotettava kokonaiskäsitys (Kangasniemi & Pölkki 2016, 80). Olemassa olevaa tietoa arvioidaan ja aiemmasta tutkimuksesta tehdään synteesi. Lisäksi tunnistetaan jatkotutkimuksen tarpeita. (Sulosaari & Pölkki 2016, 107.)

2.2. Tutkimuskysymys ja kirjallisuuskatsauksen toteutus

Kiinnostukseni selvittää yksityisten lastensuojelupalveluiden käyttöön liittyviä ongelmia ja mahdollisuuksia Suomessa nousi lastensuojelun sosiaalityön työkokemukseni myötä törmätessäni jatkuvasti eettisiin pohdintoihin ostopalveluiden käytössä. Tutkimuskysymykseni sanavalinnat muotoutuivat pohtiessani, minkälaista tietoa voisin kirjallisuuskatsauksen kautta saada valitsemastani aihepiiristä.

Tutkimuskysymykseni on:

Minkälaisia tavoitteita, etuja ja haittoja kuvataan liittyvän lastensuojelupalveluiden yksityistämiseen?

Tutkimuskysymyksen asettamiseen sain innoitusta ja mallia Kirjavaisen (2016) lisensointityöstä, joka on myös kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsausta samasta aiheesta eli lastensuojelupalveluiden yksityistämisen eduista ja haitoista en ole löytänyt. Löysin erään aiheita lähellä olevan kandidaattitutkielman, joka käsittelee lastensuojelun laitospalveluiden markkinoistumista (Minkkinen 2021).

Alkuperäisenä tavoitteenani oli ottaa mukaan kirjallisuuskatsaukseen vain vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleja kansainvälisestä tieteellisestä tietokannasta (Ebscohost). Tämä tavoite osoittautui pulmalliseksi toteuttaa, sillä halusin tutkia nimenomaan tilannetta Suomen lastensuojelussa ja kansainväliset artikkelit käsittelevät lastensuojelun yksityisiä palveluita pääosin Yhdysvalloissa, jossa lastensuojelun järjestelmä on varsin erilainen Suomen järjestelmään ja lastensuojelupalveluihin verrattuna.

Ongelmaksi sopivan aineiston kokoamisessa muodostui tutkimustehtävän tiukka rajaus (Sulosaari & Salminen 2016, 111), jonka vuoksi jouduin madaltamaan aineiston tieteelliselle laadulle asettamiani alkuperäisiä kriteereitä. Aihepiirin tutkimus osoittautui vähäiseksi. Aiheeni koskevia suomenkielisiä tieteellisiä artikkeleita ei tullut hauissa riittävästi esille, joten laajensin lopulta suomenkielisen aineistohaun koskemaan myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opinnäytetöitä. Näin sain analysoitavaksi lukumääräisesti enemmän ja monipuolisempia aineistoja.

Suoritin ensimmäisen artikkelihaun 12.8.2020 Ebscohost databases Psychology/Sociology-tietokannasta. Hakulausekkeena käytin: ”child protection” or ”child welfare” and ”privatization” or ”marketization” or ”marketisation” or ”market-based”. Hakulausekkeen muotoiluun sain apua Helsingin

yliopiston kirjaston yhteiskuntatieteiden tietoasiantuntijalta. Valitsin mukaan hakuun vain vertaisarvioitua tieteellisiä artikkeleita, jotka olivat maksutta saatavilla verkossa pdf-formaatissa. Julkaisun ilmestymisvuodet rajasin aikavälille 2000-2020. Haulla sain 40 kansainvälistä artikkelia.

Jätin pois katsauksesta historialliset tutkimukset, kirja-arvostelut, ainoastaan adoptiota koskevat artikkelit sekä muut kuin englanninkieliset artikkelit. Kansainvälisiä englanninkielisiä artikkeleita tarkasteltavaksi jäi 36 kappaletta. Suomenkielisiä tai suomalaista lastensuojelua käsitteleviä artikkeleita Ebscohostin kautta ei aiheestani löytynyt.

Koska halusin tutkia tilannetta Suomen lastensuojelussa, päädyin hylkäämään kansainvälisen aineiston tämän kirjallisuuskatsauksen osalta ja suorittamaan artikkelihauun 7.10.2020 kotimaiseen Arto Artikkelitietokantaan. Hakulausekkeena käytin: ”lastensuojelu” and ”yksityistäminen or ”markkinoistuminen”. Valitsin mukaan hakuun artikkelit ja e-artikkelit, jotka olivat maksutta saatavilla verkossa. Julkaisun ilmestymisvuodet rajasin aikavälille 2000-2020. Haulla en saanut yhtään osumaa.

Päätin seuraavassa vaiheessa laajentaa hakua muihinkin julkaisuihin kuin tieteellisiin artikkeleihin, koska halusin löytää tutkimuksia nimenomaan lastensuojelupalveluiden yksityistämisestä. Suoritin julkaisuhaun 7.10.2020 Finna-tietokantaan. Hakulausekkeena käytin: ”lastensuojelu” and ”yksityistäminen” or ”markkinoistuminen”. Valitsin mukaan hakuun artikkelit, kirjat ja opinnäytteet¹, jotka olivat maksutta saatavilla verkossa. Julkaisun ilmestymisvuodet rajasin aikavälille 2000-2020. Haulla sain 19 suomalaista julkaisua.

Kävin läpi julkaisujen tiivistelmät. Jätin pois katsauksesta muut kuin lastensuojelua ja sen yksityistämistä tai markkinoistumista varsinaisesti käsittelevät julkaisut. Tarkasteltavaksi jäi 9 julkaisua, joista suurin osa oli opinnäytetöitä.

Suoritin kolmannen julkaisuhaun 7.10.2020 Google Scholarissa. Hakulausekkeena käytin: ”lastensuojelu” and ”yksityistäminen” or ”markkinoistuminen”. Hakuosumia tuli yli 600, joista osa oli samoja kuin Finnasta saamani julkaisut. Poimin massasta ne julkaisut, joissa lastensuojelun yksityistäminen oli varsinaisena aiheena eli näkyi jotenkin otsikossa eikä pelkkänä mainintana tekstin seassa. Tarkasteltavaksi jäi 29 julkaisua, joista merkittävä osa oli opinnäytetöitä. Kävin läpi julkaisujen tiivistelmät. Osan julkaisuista karsin, koska niissä ei käsitelty yksityisten lastensuojelupalveluiden etuja tai haittoja.

¹ Kandidaatintyöt, pro gradu -tutkielmat, lisensiaatintyöt, väitöskirjat, ammattikorkeakoulujen opinnäytteet ja ylemmän ammattikorkeakoulujen opinnäytteet.

Tässä vaiheessa olin valitsemillani hakukriteereillä päätyneet 38 julkaisuun, joista 16 oli pro gradu -tutkielmia, 1 lisensiaatintyö, 1 sosiaalityön erikoistumisopinnojen lopputyö, 1 kandidaatintutkielma, 3 ammattikorkeakoulun opinnäytteitä, 2 ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytteitä, 6 artikkeleita oppikirjoissa, 4 muita tutkimusjulkaisuja, 3 tieteellisiä artikkeleita sekä 1 kirja-arvostelu. Luettuani julkaisuista tiivistelmät ja johtopäätökset päädyin jättämään tarkastelusta pois ammattikorkeakoulujen opinnäytteet 5 kpl sekä kirja-arvostelut 1 kpl. Lisäksi jätin pois katsauksesta julkaisut, joissa ei käsitelty yksityisten lastensuojelupalveluiden etuja tai haittoja. Lopulliseen tarkasteluun jäi 12 kpl julkaisuja, joista 4 kpl oli sosiaalityön pro gradu -tutkielmia, 3 kpl oikeustieteen pro gradu -tutkielmia, 1 sosiaalityön erikoistumisopinnojen lopputyö, 1 sosiaalityön lisensiaatintyö, 1 sosiaalityön kandidaatintutkielma ja 2 muuta tutkimusjulkaisua.

Sisäänottokriteerit:

1. Käsittelee lastensuojelua Suomessa
2. Käsittelee lastensuojelupalvelujen yksityistämistä, markkinoitumista tai yksityisten yritysten tuottamia lastensuojelupalveluita
3. Käsittelee yksityistämisen tai yksityisten lastensuojelupalveluiden etuja ja haittoja
4. Akateeminen julkaisu, tutkimus, selvitys tai opinnäytetyö

Poissulkukriteerit:

1. Käsittelee muita palveluita kuin lastensuojelupalveluita
2. Käsittelee tilannetta muualla kuin Suomessa
3. Ei käsittele yksityistämisen tai yksityisten lastensuojelupalveluiden etuja ja haittoja
4. Muu kuin akateeminen julkaisu tai opinnäytetyö
5. Ammattikorkeakoulutasoiset opinnäytteet

Julkaisuista kokosin taulukoksi (Taulukko 1) seuraavat tiedot:

1. Kirjoittaja, julkaisu ja julkaisuvuosi
2. Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen edut
3. Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen haitat
4. Yksityistämisen tavoitteet
5. Yksityistämisen taustalla vaikuttavat ideologiat

Kirjallisuuskatsaukseen valikoituneista julkaisuista kolme (julkaisut numero 4,5 ja 9) olivat oikeustieteen alan pro gradu -tutkielmia. Nämä oikeustieteelliset tutkielmat keskittyivät laintulkintaan ja

oikeuskäytäntöön eikä niissä ollut erillistä aineistoa. Aiheina näissä tutkielmissa oli lapsen oikeus- turva, kun sijaishuolto hankitaan yksityiseltä (Friman 2012), perustuslain 124 §:n merkitys yksityi- sissä lastensuojelulaitoksissa (Luoto 2015) ja rajoitustoimenpiteiden käyttö yksityisissä lastensuoje- lulaitoksissa (Pitkänen 2016). Sosiaalityön pro gradu -tutkielmia julkaisuista oli neljä (julkaisut nu- mero 1, 6, 8 ja 12). Näissä aineisto koostui sosiaalityöntekijöiden ja Aluehallintoviraston sosiaali- huollon tarkastajien haastatteluista, lastensuojelupalveluita tuottavien yritysten internetsivut ja kun- nan kilpailutusdokumentit. Aiheina tutkielmissa oli sijaishuollon markkinoistuminen (Porko 2019), lastensuojelun sijaishuollon järjestäminen tilaaja-tuottajamallissa (Nila 2014), nuorten kiireellisten sijoitusten aikainen arviointityö ostopalvelulaitoksissa (Kuittinen 2013) ja yritykset lastensuojelupal- velujen tuottajina (Karjalainen 2016).

Julkaisuista kolme edusti muita sosiaalityön opinnäytteitä. Lapinleimu (2015) on tutkinut sosiaali- työntekijöiden haastatteluilla lastensuojelun markkinoistumista (julkaisu numero 2), Okker (2020) on tarkastellut kandidaatintyössään markkinoistumisen vaikutusta lastensuojelun laatuun (julkaisu nu- mero 3) ja Leinonen (2019) on kehittänyt nuorisokotien vertaisarvioinnin menetelmän sekä pohtinut samalla lastensuojelupalveluiden yksityistämistä (julkaisu numero 7). Sosiaalityön alaan kuuluvia ovat myös Koskisen ja Torikan (2014) haastatteluaineistolla toteutettu käytäntötutkimus Espoon las- tensuojelun laitoshoidon laadusta ja kilpailutuksesta (julkaisu numero 11) sekä Porkon, Heinon ja Erikssonin (2018) THL:lle toteuttama selvitys yksityisistä lastensuojelulaitoksista, jossa on sama haastatteluaineisto kuin Porkon (2019) pro gradu -tutkielmassa (julkaisu numero 1). Toisena aineis- tona selvityksessä on Valviran rekisteritiedot luvanvaraisista lastensuojelupalveluista.

Analysoitavat tekstit edustavat pääasiassa sosiaalityö- tieteitä sekä oikeustieteitä. Mukana on enimmäk- seen sosiaalityön opinnäytteitä. Jo ennen lähempää tarkastelua voidaan ennakoida, että sosiaalityö- teissä yksityisiä palveluita lähestytään eri tavoin kuin vaikkapa kauppatieteissä. Sosiaalityö- tieteellisissä teksteissä korostuvat kriittiset äänenpainot.

Kirjallisuuskatsaukseen päätyneet julkaisut edustivat pitkälti sosiaalityön tieteenalaa, mikä varmasti kapeutti tuloksia ja korosti kriittistä näkökulmaa yksityisten palveluiden käyttöä kohtaan. Toki on huomionarvoista, että sosiaalityön tutkijat ja opiskelijat suhtautuvat palveluiden yksityistämiseen kriittisemmin kuin muiden aihetta käsitelleiden tieteiden edustajat. Taloustieteellinen lähestymistapa olisi varmasti monipuolistanut tuloksia, mutta taloustieteiden alalle tehtyjä pro gradu -tutkielmia kar- siutui katsauksesta, koska niistä ei löytynyt juurikaan tutkimuskysymysten käsittelyä. Niissä käsitel- tiin muun muassa palvelujen kilpailuttamista yritysten näkökulmasta pohtimatta yksityisten palvelui- den käyttämisen etuja tai haittoja vaan yksityisten palveluiden käyttö oli annettu, itsestään selvä läh- tökohta.

2.3. Laadullinen sisällönanalyysi

Aineiston analyysimenetelmäksi olen valinnut sisällönanalyysin. Sisällönanalyysissä tarkastellaan, mitä aineisto valitusta aiheesta kertoo. Aineistossa käytettyyn kieleen, kerronnan tyyliin tai sanavalintoihin ei niinkään keskitytä. Tutkija etsii aineistosta tiettyjä sisällöllisiä piirteitä ja nimeää niitä. (Vuori 2021.) Aineistoa käsitellään esimerkiksi teemoitellen.

Analyysissä aineiston sisältämä tutkimuskysymyksen kannalta relevantti tieto tiivistetään ja järjestellään. (Vuori 2021.) Kirjallisuuskatsauksen aineistosta olen lukemalla etsinyt tutkimuskysymykseeni liittyvää sisältöä. Lastensuojelupalveluiden yksityistämiseen tai lastensuojelun ostopalveluiden käyttöön liittyviä etuja, haittoja, tavoitteita ja yksityistämisen taustalla vaikuttavia ideologioita olen jaotellut, tiivistänyt sekä koonnut taulukkoon (Taulukko 1). Aineistosta etsitään yleisimpiä johtopäätöksiä, jotta vältetään liialliseen yksityiskohtien määrään tartumiselta. Yksityiskohdista pyritään kohti yleiskäsitystä. (Vuori 2021.)

3. LASTENSUOJELUPALVELUIDEN YKSITYISTÄMINEN

3.1. Lastensuojelupalvelut

Lastensuojelun avohuollon asiakkaaksi lapsi päätyy joko palvelutarpeen arvioinnin perusteella tai kiireellisten lastensuojelutoimenpiteiden kautta. Lastensuojeluasia tulee vireille joko lastensuojeluilmoituksesta tai asiakkaan omasta pyynnöstä esimerkiksi vanhemman yhteydenoton perusteella. Palvelutarpeen arvioinnin aikana arvioidaan sekä lastensuojelun että muiden mahdollisten lapsiperheiden palveluiden tarve. Palvelutarpeen arviointi tulee tehdä kolmen kuukauden aikana asian vireille tulosta. Lastensuojelun avohuollon asiakkuuden aikana lapselle ja perheelle järjestetään sosiaalityön lisäksi muita avohuollon tukitoimia kuten tehostettua perhetyötä, perhekuntoutusta, ensikotijakso, kuntoutus- tai terapiapalveluita tai taloudellista tukea. Avohuollon palveluita kunnat ja kuntayhtymät järjestävät omana, julkisena tuotantona sekä ostavat yksityisiltä yrityksiltä.

Avohuollon asiakkuuden aikana lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti tai avohuollon tukitoimena kodin ulkopuolelle perhehoitoon, ammatilliseen perhekotiin tai lastensuojelulaitokseen. Kiireellinen sijoitus kestää korkeintaan 30 vuorokautta ja sitä voidaan tietyin perustein jatkaa 30 vuorokaudella. Avohuollon sijoitus voidaan tehdä pidemmäksi aikaa, mutta sijoitusta tulee arvioida kolmen kuukauden välein, mikä tapahtuu yleensä asiakassuunnitelmapalaverissa. (LsL.) Lastensuojelun laitospalveluita kunnat ja kuntayhtymät voivat tuottaa ja järjestää itse sekä ostaa yksityisiltä yrityksiltä tai kolmannen sektorin toimijoilta.

Lastensuojelun avohuollon asiakkuuden aikana sosiaalityöntekijät arvioivat jatkuvasti sitä, ovatko avohuollon palvelut ja tukitoimet riittäviä tai tarpeellisia. Mikäli arvioidaan, että lapsen edun mukaista olisi pitkäaikainen sijoitus kodin ulkopuolelle, aloitetaan huostaanoton valmistelu. Huostaanoton jälkeen lapsi siirtyy avohuollosta lastensuojelun sijaishuollon asiakkuuteen. Huostaanottopäätös on toistaiseksi voimassa ja sitä arvioidaan vähintään vuosittain.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli 52 858 lasta ja nuorta vuonna 2019. Määrä väheni tuhannella asiakkaalla (-4 prosenttia) edellisestä vuodesta. Vuonna 2019 sijoitettiin kiireellisesti 4 522 lasta, mikä on 4 prosenttia enemmän kuin vuonna 2018. Huostassa olleiden lasten määrä (11 178) pysyi edellisen vuoden tasolla (+1 prosentti). Kodin ulkopuolelle oli vuoden 2019 aikana sijoitettuna kaikkiaan 18 928 lasta ja nuorta. Lukumäärä kasvoi hieman (+ 2 prosenttia) edellisestä vuodesta. (THL 2021.)

Lastensuojelun laitos- ja perhehoidosta pääosan kunnat Suomessa ostavat yksityisiltä palveluntuottajilta. Vuonna 2016 kunnat tuottivat itse tai ostivat muilta julkisyhteisöiltä 33 prosenttia laitos- ja perhehoidon palveluista sisältäen ostot ammatillisista perhekodeista. Yksityisiltä palveluntuottajilta kunnat ostivat 67 prosenttia laitos- ja perhehoidon palveluista. Yksityisistä sijaishuollon palveluostoista suurin osa on laitos- ja ammatillisen perhehoidon palveluita, sijaisperheille maksettavien korvausten osuus on pienempi. Avohuollon palveluiden osalta kuntien oma palvelutuotanto vuonna 2016 oli 58 prosenttia, yksityisiltä palveluntuottajilta kunnat ostivat 29 prosenttia avopalveluista ja muilta julkisyhteisöiltä 14 prosenttia. Alueellinen vaihtelu avo- tai sijaishuollon palveluiden ostamisen suhteen oli varsin suurta. Yritysmuotoisen lastensuojelun laitos- ja ammatillisen perhehoidon työllisyyden ja liikevaihdon kasvu on ollut suurta tarkasteltuna ajankohtana vuosien 2001–2016 välillä. Kunnat käyttivät vuonna 2016 avohuollon palveluihin paljon vähemmän rahaa kuin laitospalveluihin. (Lith 2018a, 22–27; Lith 2018b.)

Käsitystä yksityisen sektorin osuudesta sosiaalipalveluissa ja lastensuojelun palveluissa voidaan saada tarkastelemalla työntekijöiden osuutta julkisen sektorin ja yksityisen sektorin palveluksessa. Vuonna 2018 sosiaali- ja terveystyöntekijöistä noin 30 prosenttia työskenteli yksityisellä sektorilla ja noin 70 prosenttia julkisella sektorilla. Sosiaalihuollon avopalveluiden työvoimasta² reilut 20 prosenttia työskenteli yksityisellä sektorilla vuonna 2018. Laitospalveluissa yksityisellä sektorilla työskentelevien osuus oli suurempi. Sosiaalihuollon laitospalveluiden³, sisältäen lastensuojelulaitokset, työvoimasta jopa noin 70 prosenttia työskenteli yksityisellä sektorilla. (Tevameri 2021, 39–40.) Yksityisten yritysten tuottamien palveluiden osuus kaikista sosiaalipalveluista on merkittävä ja etenkin laitospalveluissa suuri.

3.2. Aineiston käsittely

Olen käynyt läpi artikkeleiden sisällön lukemalla sekä hakutoiminnon avulla avainsanoja (yksityinen, yksityistäminen, markkinoistuminen) etsien ja poiminut taulukkoon (Taulukko 1) kirjoittajien esiintuomia tuloksia, huomioita ja näkemyksiä erityisesti lastensuojelupalveluiden yksityistämisen tavoitteista, eduista ja haitoista sekä kirjoittajien esiintuomista taustalla vaikuttavista ideologioista. Julkaisuissa ei niinkään käsitellä sitä, tulisiko kunnan yksityistää lastensuojelun palveluita vai ei vaan sitä,

² Luokka muut sosiaalihuollon avopalvelut, joka ei sisällä vanhusten ja vammaisten sosiaalihuollon avopalveluita.

³ Luokka muut sosiaalihuollon laitospalvelut, joka ei sisällä vanhusten ja vammaisten asumispalveluita, kehitysvammaisten sekä mielenterveys- ja päihdeongelmaisten asumispalveluita eikä sosiaalihuollon hoitolaitoksia.

mitä etuja ja haittoja aiheutuu siitä, että lastensuojelupalvelu on yksityisesti tuotettu. Yksityistäminen on siten jo tapahtunut, olemassa oleva tosiasia, joka otetaan pitkälti annettuna, mutta johon aineistossa suhtaudutaan kriittisesti.

Valtaosin katsauksen artikkelit käsittelevät lastensuojelupalveluista laitospalveluita. Lastensuojelun avohuollon palveluita kuten kotiin tarjottavia palveluita tuotetaan paljon yksityisten yritysten toimesta, mutta yksityisiä avopalveluita koskevaa kotimaista tutkimusta näyttää olevan hyvin vähän. Lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle on viimesijainen toimenpide myös lastensuojelussa ja valtaosa lastensuojelun avohuollon asiakaslapsista asuu kotonaan ja tukitoimia järjestetään perheen kotiin. Tästä näkökulmasta on suorastaan hämmentävää, miten vähän tutkimusta yksityisten yritysten tuottamista lastensuojelun avopalveluista on tehty tai miten vähän julkista huomiota nämä yksityiset palvelut ovat saaneet.

Taulukko 1

	Kirjoittaja(t), julkaisu, vuosi, aineisto	Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen edut	Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen haitat	Yksityistämisen tavoitteet	Yksityistämisen taustalla vaikuttavat ideologiat
1	Porko, Petta sosaalityö Jyväskylän yliopisto <i>Lastensuojelun sijaishuollon markkinoistuminen sosiaalihuollon tarkastajien työssä</i> Pro gradu -tutkielma 2019 Aluehallintovirastojen sosiaalihuollon tarkastajien haastattelut. <i>Huom! Sama aineisto kuin katsaukseen kuuluvassa Porkon, Heinin ja</i>	Markkinoistunut sijaishuolto kykeni profiloitumalla vastaamaan lapsen erityisiin ja yksilöllisiin tarpeisiin.	* Kilpailun kasvamisen myötä yrityksissä on tiukka talouskuri, mistä seuraa henkilöstömenoista karsimista. * Yrityskauppojen myötä yksiköiden toimintakulttuuri saattoi muuttua ja henkilökunnan pysyvyydessä oli haasteita. Lapsille näkyviä jatkuvia muutoksia markkinatalouden ehdoilla toimimisen vuoksi. * Määrämuotoinen palvelutuotannon malli on tullut yksilöllisyyden tilalle. * Profiloituminen saattoi olla yhden työntekijän varassa. * Profiloitumalla yritykset pyrkivät vastaamaan terveydenhuollon palveluvajeisiin ja sijaishuoltoon sijoitettiin lapsia, jotka tarvitsisivat pikemmin terveydenhuollon apua. * Voittoa maksimoidaan keskittämällä lastensuojeluyksiköitä maantieteellisesti, minkä vuoksi lapset ovat eriarvoisessa asemassa.		Markkinoistuminen. New Public Management. Ekonomistiset arvot. Tehokkuusajattelu.

	Kirjoittaja(t), julkaisu, vuosi, aineisto	Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen edut	Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen haitat	Yksityistämisen tavoitteet	Yksityistämisen taustalla vaikuttavat ideologiat
	<i>Erikssonin THL:n työpöytäpaperissa.</i>		* Viranomaisten rooli on kaventunut. * Taloudellinen etu meni lasten edun edelle.		
2	Lapinleimu, Henna sosiaalityö Tampereen yliopisto <i>Miten markkinointuminen lävistää lastensuojelua? Sosiaalityöntekijöiden arkikokemuksia tavoittamassa</i> ammattillinen lisen-siaatin työ 2015 Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden fokusryhmähaastattelut	* Ostopalvelut paikkaavat kunnan omien palveluiden puutteita vastaamalla asiakkaiden palveluntarpeisiin.	* Kuntatalouden aiheuttama ostopalveluiden käytön kiristyminen johtaa siihen, että asiakkaat eivät saa tarvitsemiaan palveluita tai palveluita joudutaan valikoimaan hinnan mukaan. * Lastensuojelussa ostopalveluiden käyttö on paradoksaalista. Kuntien säästöpainet niukentavat peruspalveluita, jolloin lastensuojelu paikkaa tilannetta ostopalveluin, mutta lastensuojelun toimintaedellytyksiä kapeutetaan rajoittamalla ostopalveluiden käyttöä. * Asiakkaat eivät saa tarvitsemiaan tukitoimia niiden hinnan vuoksi. Sijaishuolto-paikan valinnassa joudutaan tinkimään parhaasta mahdollisesta paikasta hinnan vuoksi. * Lastensuojelutyö koettiin sellaiseksi, jota on vaikeaa tuotteistaa.	Tehokkuus	New Public Management, uusliberalismi, managerialismi
3	Okker Laura sosiaalityö Jyväskylän yliopisto <i>Markkinointumisen vaikutukset lastensuojelupalveluiden laatuun Suomessa</i> kandidaatin tutkielma 2020 Teoreettinen, ei erillistä aineistoa.	* Palveluiden saatavuus on parantunut. Yksityiset palveluntuottajat ovat paikanneet julkisten palveluiden puutteita/aukkoja. Ostopalveluilla voidaan järjestää asiakkaan tarvitsemat palvelut kunnan oman toiminnan puuttessa.	* Kilpailutuksissa ensisijaista on hinta, ei laatu. * Yritysten tarkoituksena on tuottaa voittoa.	Kustannusten vähentäminen	New Public Management, Uusliberalismi

	Kirjoittaja(t), julkaisu, vuosi, aineisto	Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen edut	Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen haitat	Yksityistämisen tavoitteet	Yksityistämisen taustalla vaikuttavat ideologiat
4	Friman Anna Kaisa Hallinto-oikeus Lapin yliopisto <i>Sijaishuollon hankkiminen yksityiseltä ja lapsen oikeusturva</i> maisteritutkielma 2012 Oikeustieteellinen tutkielma.		* Yrityksen tavoitteena on aina voiton maksimointi. Bisnekseen sisältyy riskejä. * Lastensuojelun tavoitteet eivät ole laskettavissa taloudellisin mittarein. * Yritykset ja pörssiyritykset voivat joutua tilanteeseen, jossa yrityksen toiminta joudutaan lopettamaan, mikä on ristiriidassa lastensuojelun sijaishuollon jatkuvuuden tarpeelle lapsen näkökulmasta. * Sopimusten tekeminen yksityisten yritysten kanssa ei ole sosiaalitoimen varsinaista osaamisaluetta.		
5	Luoto, Kaisa Julkisoikeus Lapin yliopisto <i>Perustuslain 124 § merkitys yksityisissä lastensuojelulaitoksissa</i> Pro gradu -tutkielma 2015 Oikeustieteellinen tutkielma.	Erikoisosaamisen tarve.	* Kuntien niukat määrärahat ja ammattitaitoisen työvoiman puute näyttää vaarantavan riittävän ohjauksen ja valvonnan lastensuojelussa. Valvonnan riittävyys on ongelmana. * Rajoitustoimenpiteiden käytössä ja asiakkaan oikeusturvassa yksityisissä lastensuojelulaitoksissa on ongelmia. * Ei ole selkeää linjaa, mikä on niin merkittävää julkisen vallan käyttöä, ettei sitä voi antaa yksityiselle toimijalle. Yksityisen lastensuojelulaitoksen johtajan valta rajata lapsen perusoikeuksia on ongelmallista julkisen vallan siirtyessä yksityiselle toimijalle. Yksityisen lastensuojelulaitoksen johtajaa ei voida panna viralta, vaikka hän syyllistyisi virkarikokseen. * Laitoksissa on puutteita tietojen kirjauksissa ja etenkin lapsen mielipiteen näkymisessä kirjauksissa.	Tehokkuus.	New Public Management.
6	Nila, Laura sosiaalityö Tampereen yliopisto <i>Yhteisellä asialla? Lastensuojelun sijaishuollon järjestäminen tilaaja-tuottajamallissa ja toimijoiden yhteistyön hallinta</i> Pro gradu -tutkielma 2014	* Tilaaja-tuottajamallin myötä vaihtoehtojen määrä palveluissa on kasvanut. * Mahdollisuus valita palvelu lapsen edun mukaisesti.	* Kunnilla on vaikeuksia kilpailutusprosessin eri vaiheissa. * Koko kilpailutusprosessista voi olla enemmän haittaa kuin hyötyä. * Palvelun laadun seuranta on hataralla pohjalla. * Markkina-ajattelun ja toimintatapojen tuominen julkiselle sektorille ei ole tuonut automaattisesti taloudellisia säästöjä tai tehostanut palveluita vaan päinvastoin. * Kilpailuttaminen on lisännyt byrokratian määrää eli lisäresursointia kunnan hallintoon.		New Public Management

	Kirjoittaja(t), julkaisu, vuosi, aiheisto	Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen edut	Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen haitat	Yksityistämisen tavoitteet	Yksityistämisen taustalla vaikuttavat ideologiat
	Kunnan kilpailutusdokumentit ja sosiaalityöntekijöiden fokusryhmähaastattelu.				
7	Leinonen, Ansa Jyväskylän yliopisto Rakenteellisen sosiaalityön erikoistumisala <i>Nuorisokotien vertaisarviointi - kohti lapsiystävällistä ja osallisuutta tukevaa valvontatyötä</i> Lopputyö 2019 Vertaisarvioinnin mallin kehittämisen.		* Laitosten omavalvonta sisältää riskejä. * Isoissa lastensuojelun laitospöytäkirjoissa toimivalta tehdä ratkaisuja esimerkiksi henkilöstön palkkauksessa tai laatupoikkeamien tarkastelussa on siirretty kauaksi käytännön asiakastyöstä. * Hankintamekanismi, joka toimii tavaran-toimituksen kilpailutuksessa, ei tavoiteta laadukkaan ja eettisesti kestävä palvelun ydintä.		Markkinoistuminen. Uusliberalistinen talouspolitiikka. Yrittäjyyden esittäminen.
8	Kuittinen, Riikka sosiaalityö Helsingin yliopisto <i>Nuorten kiireellisen sijoituksen aikainen arviointityö - sosiaalityöntekijöiden näkemykset ostopalvelulaitoksissa tehdystä arviointityöstä nuorten kiireellisen sijoituksen aikana</i> Pro gradu -tutkielma 2013 Sosiaalityöntekijöiden haastattelut.	Yksityisten laitosten toimintaan oltiin monin tavoin tyytyväisiä.	* Ostopalvelulaitoksissa oli haastateltavien mukaan suuret laadun vaihtelut nuoren kiireellisen sijoituksen aikana tehdyssä arviointityössä. * Yksityisen palveluntarjoajan ja julkisen sektorin työntekijöiden yhteistyö ei aina suju saumattomasti ja työssä on haasteita. * Kilpailutus ja taloudellisen voiton tavoittelu on haaste. * Ostopalvelulaitosten laatua ei voi tietää, ennen kuin laitokseen sijoittaa lapsen ja kertyy kokemusta sitä kautta. * Kuntien sosiaalityöntekijöiden resurssit eivät riitä kovin hyvin yksityisten laitosten laadun varmistamiseen.	Palvelurakenteen uudistus.	

	Kirjoittaja(t), julkaisu, vuosi, aineisto	Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen edut	Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen haitat	Yksityistämisen tavoitteet	Yksityistämisen taustalla vaikuttavat ideologiat
9	Pitkänen, Tero Julkisoikeus Tampereen yliopisto <i>Yksityiset lastensuojelulaitokset ja rajoitustoimenpiteiden käyttö</i> Pro gradu -tutkielma 2016 Oikeustieteellinen tutkielma.		* Yksityisten lastensuojelun laitospalveluiden kasvu on niin merkittävää, että perustuslain 124 § on joutunut vähintään joustamaan julkisen vallan kuten rajoitustoimenpiteiden käytön mahdollistamiseksi. Henkilönkatsastuksessa, lapsen huoneen tarkastuksessa ja eristämisessä yksityisen laitoksen johtaja käyttää merkittävää julkista valtaa. Perustuslakivaliokunta ei antanut lausuntoa vuoden 1983 lastensuojelulaista, joten ei arvioitu yksityisten harjoittamien rajoitustoimien ja muun säätelyn suhdetta. Yksityinen lastensuojelupalvelutuotanto pääsi kehittymään vapaasti. Vuonna 2006 perustuslakivaliokunta joutui mukautumaan pitkälti olemassa olevaan käytäntöön tulkitessaan perustuslain 124 §:ää laeasti.		Uusliberalismi
10	Koskinen, Outi & Torikka, Leena Sosiaalityö Helsingin yliopisto Laitoshoidon laatu-tekijät ja kilpailutus Espoon lastensuojelussa Käytäntötutkimus 2014 Sosiaalityöntekijöiden haastattelut ja laitoshoidon kilpailutusasiakirjat.		* Yksityisen laitoshoidon laatu vaihtelee suuresti. Samalla rahalla sai eri laitoksista riippuen hyvin erilaista palvelua. Laitoksen tekemän perhetyön laadussa ja sisällössä oli suurta vaihtelua. * Tutkijat huomauttavat, että yksityistämisen vaikutuksesta lastensuojelun laitospalvelujen laatuun ei ole tarkkaa tutkimustietoa. * Työntekijöiden vaihtuvuudessa ja ammattitaidossa on pulmia. * Alalla on myös yrittäjiä, jotka tekevät työtään kyseenalaisista lähtökohdista tai kyseenalaisin keinoin. * Laitoksen sääntöjen perusteella tehtävä kasvatustyö korostuu yksilöllisen harkinnan sijaan. * Lastensuojelulain toteuttamisessa oli epäyhtenäisyyttä.	Kustannussäästöt. Kasvaneeseen palveluntarpeeseen (huostaanottojen määrän kasvu) vastaaminen.	
11	Porko, Petta & Heino, Tarja & Eriksson, Pia <i>Selvitys yksityisistä lastensuojeluyksiköistä</i> THL:n työpaperi 2018 Valviran rekisteri-	* Yksiköt profiloituvat, mikä nähdään tarpeellisenä. * Sijaishuollon laatu yleisesti on ottaen kohtuullisen hyvä.	* Sijaishuoltopaikan valinta ja sen organisointi on kunnissa eri tavoin järjestetty, joten lapset ovat eriarvoisessa asemassa asuinpaikasta riippuen. * Riskinä on nähty, että lapsen sijaishuollon toteuttamista ohjaa lastensuojelulain sijasta hankintalaki, kunnan taloudellinen tilanne ja kilpailutuksen tuottama hankintajärjestys. * Yksiköiden psykiatrisen profiloituminen nähtiin riskinä siten, että lastensuojelu		

	Kirjoittaja(t), julkaisu, vuosi, aineisto	Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen edut	Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen haitat	Yksityistämisen tavoitteet	Yksityistämisen taustalla vaikuttavat ideologiat
	tiedot luvanvaraisista lastensuojelun palveluntuottajista. Aluehallintovirastojen sosiaalihuollon tarkastajien haastattelut. <i>Huom! Osin sama aineisto kuin katsaukseen kuuluvassa Petta Porkon pro gradu -tutkielmassa.</i>		paikkaa lasten- ja nuortenpsykiatrian hoidon puutteita. * Yksiköiden henkilökunnassa tapahtuu vaihtuvuutta yrityskauppojen myötä ja osaamisessa on pulmia. Toisinaan yksiköiden osaaminen on ollut niin heikkoa, että laitos on joutunut lopettamaan toimintansa. * Lapsen oikeuksien toteutumisessa oli epäkohtia ja rajoitustoimenpiteiden käytössä on mielivaltaisuutta. * Viranomaisvastuun valuminen palveluntuottajille. * Sijaishuollon markkinoistumisessa nähdään uhkia sijaishuollon laadulle. * Haastateltavat olivat huolissaan kodinomaisuuden ja omaleimaisuuden häviämisestä, kun palveluntuotanto suurissa yrityksissä tuottaa tietyn sapluunan mukaisia yksiköitä. * Huolta kannetaan myös taloudellisen tuoton mahdollisesta asettumisesta sijoitettujen lasten edun edelle, osakeyhtiön kun on tarkoitus tuottaa voittoa. * Trendinä on ollut jo vuosia, että isommat yritykset ostavat pienempiä. Yksiköitä ketjutetaan.		
12	Karjalainen, Hanna sosiaalityö Tampereen yliopisto <i>Yritykset lastensuojelupalveluiden tuottajina - Analyysi palveluesityksistä</i> Pro gradu -tutkielma 2016 Lastensuojelupalveluita tuottavien yritysten internetsivut.	* Yritykset markkinoivat palveluitaan joustavina, asiantuntevina sekä nopeasti palvelun tarpeeseen reagoivina.	* Valvonnan puutteellisuus. * Huolestuttavaa on, mikäli voittoa tavoittelevat yritykset johdattavat julkista sektoria toteuttamalla sen puolesta palvelutarpeen arviointeja ja huostaanottojen valmistelua. Riskinä näyttäytyy lastensuojelun julkisen vallan käytön valuminen yrityksille. *Yritysten voiton tavoittelun ja heikossa asemassa olevien lasten tukemisen välillä on ristiriita. *Sosiaalialalla on haasteena ymmärtää kaupallisten yritysten toimintalogiikkaa.	Nopea vastaaminen palveluntarpeeseen.	

3.3. Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen edut

Kirjallisuuskatsaukseen valikoituneissa julkaisuissa yksityisten lastensuojelupalveluiden etuja ei käsitelty yhtä laajasti kuin haittoja ja haasteita. Eri julkaisuissa mainitut edut olivat pitkälti linjassa toisensa kanssa. Julkaisuissa esiintuodut edut koskivat pääasiassa sijaishuoltoa, koska tutkimusten ja tutkielmien fokus oli kaikkien lastensuojelupalvelujen sijaan sijaishuollossa ja etenkin laitoshoidossa. Etuna tuotiin esille sijaishuollon palvelujen profiloituminen psykiatriseen tai päihdeosaamiseen, mikä nähtiin tarpeellisena (Porko ym, 2018; Porko 2019). Profiloitumisessa nähtiin tosin myös haittoja, mistä lisää luvussa 3.4. Profiloitumiseen liittyen yksityisten palveluiden kuvattiin vastaavan lapsen erityisiin ja yksilöllisiin tarpeisiin (Porko 2018) tai tarjoavan erityisosaamista (Luoto 2015), jota ei välttämättä kunnallisista palveluista ole saatavilla. Yksityiset palvelut kuvautuvat tarpeellisina, palveluvalikoimaa täydentävinä.

Yksityisten palvelujen nähtiin myös paikkaavan kunnan omia, puutteellisiksi koettuja palveluja (Lapinleimu 2015; Okker 2020). Julkinen palvelujärjestelmä kuvautuu aineistossa puutteellisena, aukkoisena ja riittämättömänä. Tilaa- ja tuottajamalli on kasvattanut vaihtoehtojen määrää palveluissa (Nila 2014). Näin ollen yksityisiä palveluita tarvitaan vastaamaan niihin palvelutarpeisiin, joihin kunnat eivät itse syystä tai toisesta tuota palveluita. Palveluiden saatavuus on siten aineiston mukaan parantunut, kun myös yksityisten yritysten palveluvalikoima on käytössä (Okker 2020).

Aineisto kuvaa, että ostopalveluiden avulla voidaan konkreettisesti järjestää asiakkaalleen hänen tarvitsemansa palvelut (Porko 2019; Lapinleimu 2015; Okker 2020) jopa niin, että ostopalvelujen avulla on mahdollista valita palvelu lapsen edun mukaisesti (Nila 2014). Lastensuojelupalveluita tuottavat yritykset markkinoivat palveluitaan joustavina, asiantuntevina ja nopeasti palveluntarpeeseen reagoivina (Karjalainen 2016). Käytännön lastensuojelun sosiaalityön kokemuksen kautta nämä yritysten väittämät on helppo allekirjoittaa, sillä yksityiset yritykset todella järjestävät palvelut nopeasti ja joustavasti, onhan niiden intressissä myydä palveluaan mahdollisimman paljon ilman tyhjiä välejä, jolloin työtä ja siten tuloakaan ei olisi. Haastatteluaineiston perusteella yksityisiin laitoksiin oltiin monin tavoin tyytyväisiä (Nila 2014) ja sijaishuollon laatua kuvattiin yleisesti ottaen hyvänä (Porko ym. 2018). Samanlaista yleisnäkemyksiä lastensuojelun avohuollon palveluista ei tässä aineistossa kuvautunut.

Julkaisuissa tuotiin esille melko vähän lastensuojelupalveluiden yksityistämisen tai ostopalvelujen käytön etuja. Kenties tutkimusten fokus oli enemmän haittojen kuin mahdollisuuksien tai etujen tutkimisessa tai sitten julkaisuissa tulee esille jo johdannossa ennakoitu sosiaalitieteiden kriittinen asenne markkinoitumista kohtaan. Esiin tulleet positiiviset piirteet yksityisistä palveluista vastaavat

hyvin käytännön kokemustani sosiaalityöstä. Katsauksen perusteella yksityiset palvelut kuvautuvat joustavina, asiakkaan tarpeisiin mukautuvina, nopeita, dynaamisina ja erityisosaamista tarjoavana valikoimana, joka täydentää julkisesti tuotettuja palveluita tai korvaa ne, mikäli kunta ei ole itse palveluita järjestänyt. Yritysten tuottamat lastensuojelun palvelut kuvautuvat siis samantyyppisinä kuin yritysten tuottamat palvelut julkisiin palveluihin verrattuna ylipäänsä. Yritykset vastaavat markkinoilla esiintyvään palveluntarpeeseen nopeasti ja pyrkien mukautumaan siten kysyntään. Julkiset palvelut ovat rakenteensa vuoksi jähmeämpiä tekemään muutoksia tarjoamissaan palveluissa

3.4. Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen haitat

Pysähdyttävää on ajatella, että yrityksen voiton tavoittelu eli taloudellinen etu menee lastensuojelupalveluita tuottavassa yrityksessä, lastensuojelulaitoksessa, lapsen edun edelle, mutta tällaiseen päätelmään on osa kirjoittajista päätenyt (Porko 2019; Porko ym. 2018). Ristiriita syntyy siitä, että yrityksen on tarkoitus tuottaa voittoa (Porko ym. 2018; Okker 2020; Friman 2012; Kuittinen 2013), mikä ei aina maksimoidu lapsen edun toteutuessa. Yritysten voitontavoittelun ja heikossa asemassa olevien lasten tukemisen välillä nähdään ristiriita (Karjalainen 2016). Alalla väitetään jopa olevan yrittäjiä, jotka tekevät työtään kyseenalaisista lähtökohdista ja kyseenalaisin keinoin (Koskinen & Torikka 2014).

Markkinatalouden ehdoilla toimimisesta seuraa kirjoittajien mukaan pulmia lastensuojelupalveluita tuottavan yrityksen toiminnalle. Yrityskauppojen myötä lastensuojelulaitoksia ketjutetaan ja laitoksen taustalla vallitsevat omistajuudet muuttuvat toistuvasti. Laitokseen sijoitetun lapsen näkökulmasta tästä seuraa muutoksia, kun henkilöstö ja yksikön toimintakulttuuri vaihtuu. (Porko 2019; Porko ym. 2018.) Työntekijöiden vaihtuvuudessa ja ammattitaidossa yksityisissä laitoksissa kuvataan olevan ongelmia johtuen mm. yrityskaupoista (Koskinen & Torikka 2014; Porko ym. 2018). Suurissa lastensuojelulaitoskonserneissa päätöksenteko laitoksen arkeen vaikuttavissa asioissa on siirretty kauas asiakastyöstä (Leinonen 2019). Lastensuojelulaitosta ylläpitävät yritykset ja pörssiyritykset saattavat joutua lopettamaan toimintansa, mikä on ristiriidassa sijaishuollon jatkuvuuden tavoitteelle, joka luo turvallisuudentunnetta heikossa asemassa oleville lapsille (Friman 2012). Lastensuojelupalveluissa on kilpailua ja esimerkiksi lastensuojelulaitoksissa henkilöstömenoista joudutaan karsimaan (Porko 2019). Voittoa tehdäkseen yritykset myös aineiston mukaan keskittävät laitoksia maantieteellisesti, minkä vuoksi lapset ovat eriarvoisessa asemassa (Porko 2019; Porko ym. 2018). Palveluita kuvataan tuotettavan ensisijaisesti määrä eikä laatu edellä (Porko 2019). Laitoksissa kodinomaisuus

ja omaleimaisuus kärsivät, kun palveluja tuotetaan suuryrityksissä tietyn kaavan mukaan (Porko ym. 2018).

Lastensuojelulaitosten profiloituminen tuli esille yksityistämisen etuna, mutta profiloitumisella on aineiston mukaan varjopuolensakin. Kun yritykset vastaavat terveydenhuoltojärjestelmän aukkoihin, sijoitetaan sijaishuoltoon lapsia, jotka tarvitsisivat ensisijaisesti psykiatrista hoitoa (Porko 2019; Porko ym. 2018). Terveydenhuollon palvelut, hoito tai resurssit eivät kehity lastensuojelun paikatessa puuttuvaa hoitoa lastensuojelun laitospalveluin.

Aineiston mukaan kilpailutuksissa korostuu hinta eikä laatu (Okker 2020). Lastensuojelun sijaishuollon toteuttamista ohjaa hankintalaki, kunnan taloudellinen tilanne ja kilpailutuksen tuottama hankintajärjestys eikä lastensuojelulaki (Porko ym. 2018). Tavarankäytöstä lainatussa kilpailutusmallissa laatu ja eettinen kestävyys eivät saa riittävää painoarvoa (Leinonen 2019). Lastensuojelutyötä kuvataan vaikeasti tuotteistettavaksi (Lapinleimu 2015), sillä lastensuojelun tavoitteita ei voida mitata taloudellisin mittarein (Friman 2012). Kilpailutuksiin voi liittyä pulmia myös siksi, että sopimusten tekeminen yksityisten yritysten kanssa ei ole sosiaalitoimen osaamisaluetta (Friman 2012). Sosiaalialalla onkin haasteena ymmärtää kaupallisten yritysten toimintalogiikkaa (Karjalainen 2016). Yksityisen yrityksen ja julkisen sektorin työntekijän yhteistyössä kuvataan olevan haasteita (Kuittinen 2013). Markkinoistuminen ei ole välttämättä tehostanut kuntien palveluita tai tuonut kustannussäästöjä. Kunnilla on vaikeuksia kilpailutusprosessin eri vaiheissa ja kilpailutuksesta kuvataan voivan olla enemmän haittaa kuin hyötyä. Kilpailuttaminen on lisännyt hallinnollisen työn määrää kunnissa. (Nila 2014.) Yksityistämisen vaikutuksesta lastensuojelun laitospalvelujen laatuun ei ole ollut tarkkaa tutkimustietoa (Koskinen & Torikka 2014).

Ongelmia yksityistämisestä kuvattiin syntyvän, kun kuntatalouden tiukentumisen myötä peruspalveluita vähennetään, mutta lastensuojelun toimintamahdollisuudet estyvät, kun ostopalveluita ei saa käyttää eivätkä asiakkaat siten saa tarvitsemaansa palveluita niiden hinnan vuoksi (Lapinleimu 2015). Sijaishuoltopaikkaa valitessa ei voida välttämättä valita lapselle parhaiten sopivaa paikkaa, koska se maksaa liikaa (Lapinleimu 2015). Lisäksi yksityisten lastensuojelulaitosten valvontaan ei kunnissa ole tahtonut riittävä resurssi (Luoto 2015; Kuittinen 2013). Palveluiden laadun seuranta tehdään ylipäättään liian vähän (Nila 2014) ja lastensuojelulaitosten omavalvonta sisältää riskejä (Leinonen 2019). Lastensuojelulaitoksen laadusta ei ole varsinaista tietoa ennen kuin laitokseen sijoittaa ja lapsen ja kokemusta laitoksesta siten kertyy (Kuittinen 2013).

Yksityisissä lastensuojelulaitoksissa onkin suuret laadunvaihtelut (Koskinen & Torikka 2014; Kuitinen 2013). Yksityisissä lastensuojelulaitoksissa on esimerkiksi puutteita kirjaamisessa, etenkin lapsen mielipiteen näkymisessä kirjauksissa (Luoto 2015), epäyhtenäisyyttä lastensuojelulain toteuttamisessa (Koskinen & Torikka 2014), lapsen oikeuksien toteutumisessa oli epäkohtia ja rajoitustoimenpiteiden käytössä mielivaltaisuutta (Porko ym. 2018). Toisinaan lastensuojelulaitoksissa osaaminen on ollut niin heikkoa, että laitos on joutunut lopettamaan toimintansa (Porko ym. 2018).

Viranomaisten roolin nähtiin kaventuvan palveluiden yksityistämisen myötä ja valuvan palveluntuottajille (Porko 2019; Porko ym. 2018). Aineistosta nousee esille huoli siitä, että yksityiset palveluntuottajat johdattavat julkista sektoria toteuttamalla sen puolesta palvelutarpeen arviointeja ja huostaanoton valmisteluja, jolloin julkinen valta valuisi yksityisille elinkeinonharjoittajille (Karjalainen 2016). On vaarallinen tie, mikäli yksityisen yrityksen työntekijät määrittelevät, tuleeko esimerkiksi lastensuojelun asiakkuus aloittaa. Rajoitustoimenpiteiden käytössä ja lapsen oikeusturvassa kuvataan olevan ongelmia yksityisissä laitoksissa (Luoto 2015). Perustuslain 124 §:n mukaan kunta ei voi antaa yksityiselle yritykselle tehtävää, joka sisältää julkisen vallan käyttöä.

Perustuslain 124 §:

”[j]ulkisen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.” (Perustuslaki 1999.)

Julkiset hallintotehtävät kuuluvat siis Suomen perustuslain mukaan viranomaisille ja muille näitä tehtäviä voidaan antaa vain rajatusti. Pykälän mukaisella julkisella hallintotehtävällä voidaan tarkoittaa sosiaalipalvelun tuottamista. Julkisen hallintotehtävän kuten sosiaalipalvelun tuottamisen antaminen yksityiselle tulee perustua lakiin ja olla tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Julkisen tehtävän luovuttaminen yksityiselle toimijalle ei saa vaarantaa asiakkaan perusoikeuksia tai oikeusturvaa. Lainsäädäntö ei anna selkeää vastausta sille, mitä palveluita tarkalleen ottaen voidaan antaa yksityisen yrityksen tuotettaviksi. Asiaa mitataan julkisen vallan käytöllä. (Huhtanen 2012, 82–88; Luoto 2015; Pitkänen 2016.)

Jostain syystä poikkeus tähän sääntöön on yksityisissä lastensuojelulaitoksissa mahdollinen julkisen vallan käyttö ja henkilön perusoikeuksiin puuttuminen lastensuojelun rajoituspäätösten osalta. Aikuisen tahdosta riippumattomaan hoitoon määrääminen mielenterveyslain nojalla ei voi olla yksityisen lääkärin päätös, mutta lapsen eristäminen 12 tunnin ajaksi tai lapsen yhteydenpidon rajoittaminen

korkeintaan 30 vuorokauden ajaksi lastensuojelulain nojalla sen sijaan voi olla yksityisen lastensuojelulaitoksen johtajan tai eristämisen kohdalla johtajan määräämän muun työntekijän päätös (Huhtanen 2012, 90). Ongelmallista on yksityisen lastensuojelulaitoksen johtajan valta rajata lapsen perusoikeuksia, koska julkinen valta siirtyy tällöin yksityiselle. Yksityisen lastensuojelulaitoksen johtajaa ei voida panna viralta, vaikka hän syyllistyisi rikokseen. (Luoto 2015.) Perustuslain 124§:n kuvataan jopa joutuneen joustamaan julkisen vallan kuten rajoitustoimenpiteiden käyttämisen mahdollistamiseksi. Perustuslakivaliokunta ei antanut lausuntoa vuoden 1983 lastensuojelulaista, joten yksityisten harjoittamien rajoitustoimien ja muun säätelyn suhdetta ei arvioitu. Yksityinen lastensuojelupalvelutoiminta kehittyi vapaasti ja uutta lastensuojelulakia valmisteltaessa vuonna 2006, joutui perustuslakivaliokunta mukautumaan vallitsevaan käytäntöön⁴ ja tulkitsemaan perustuslain 124 §:ää lapeasti. (Pitkänen 2016.)

Lain tulkintaa on perusteltu lastensuojeluun liittyvillä erityispiirteillä (Huhtanen 2012, 94) eli sillä, että käytäntö oli päässyt jo vakiintumaan ennen kuin perustuslakivaliokunta otti asiaan kantaa. Asian ottaminen uudelleen tarkasteluun niin lainopillisesta kuin sosiaalityönkin näkökulmasta olisi varmasti paikallaan, sillä yksityiset lastensuojelulaitokset käyttävät julkista valtaa, joka puuttuu merkittäväällä tavalla lapsen perusoikeuksiin. Rajoitustoimenpiteiden käyttö lastensuojelulaitoksissa on mitä suurimmassa määrin julkisen vallan käyttöä (Rönkkö 2021). Sosiaali- ja terveystalveluiden lainsäädännön voidaan katsoa olevan tältä osin puutteellinen ja laintulkintaakin tulisi tarkastella uudestaan (Huhtanen 2012).

3.5. Yksityistämisen tavoitteet ja taustalla vaikuttavat ideologiat

Uusliberalistista politiikkaa

Aineiston julkaisuissa tutkimuskohteena ei varsinaisesti ollut yksityistämisen taustapolitiikka tai -aatesuunta, mutta kirjoittajat taustoittivat omia tutkimuksiaan ja tutkielmiaan näiden osalta. Lastensuojelupalveluiden yksityistämisen taustalla vaikuttaviksi ideologioiksi kirjoittajat mainitsivat useimmiten New Public Managementin eli uuden julkisjohtamisen opin, jossa yksityisen sektorin toimintatapoja siirretään julkiseen hallintoon korostaen esimerkiksi tehokkuutta (Porko 2019; Lapinleimu 2015; Okker 2020; Luoto 2015; Nila 2014). New Public Management kytkeytyy osaksi uusliberalis-

⁴ Jossa yksityiset lastensuojelulaitokset tekivät lapsen perusoikeuksiin puuttuvia rajoitustoimenpiteitä asiakkailleen.

tista talouspolitiikka, joka myös mainittiin useasti aineistossa (Porko 2019; Lapinleimu 2015; Leinonen 2019; Pitkänen 2016). 1990-luvulta eteenpäin vaikuttaneen uusliberalistisen talouspolitiikan myötä yksityistäminen ja tilaaja-tuottajamalli on omaksuttu julkisessa hallinnossa – lastensuojelu mukaan lukien – laajasti. Samaan poliittiseen ajatteluun kuuluvat myös aineistossa mainitut ekonomiset arvot (Porko 2019), tehokkuusajattelu (Porko 2019) ja markkinoistuminen (Porko 2019; Leinonen 2019). Esiin nousi myös managerialismi, jossa yksityisen sektorin johtamistavat nähdään tavoittelemisen arvoisina ja julkinen sektori omaksuu yrittäjänä toimimisen tapoja (Lapinleimu 2015). Yksityistämisen taustalla kuvataan olevan tahtoa edistää yrittäjyyttä myös lastensuojelussa (Leinonen 2019).

Tavoitteena tehokkuus

Yksityistämisen tavoitteet kumpuavat uusliberalistisesta talouspolitiikasta. Tavoitteeksi kuvautui selkeimmin tehokkuus (Lapinleimu 2015; Luoto 2015) ja kustannusten vähentäminen (Okker 2020; Koskinen & Torikka 2014). Tavoitteena nähtiin myös palvelurakenteen uudistus (Kuittinen 2013). Yksityistämisellä vastattiin kasvaneeseen palvelutarpeeseen eli huostaanottojen määrän kasvuun (Koskinen & Torikka 2013) ja tavoitteena oli pystyä vastaamaan palveluntarpeisiin nopeasti (Karjalainen 2016). Tavoitteet siten noudattavat samaa linjaa taustalla vaikuttavan uusliberalistisen talouspolitiikan ideologian kanssa. Julkiselle sektorille sosiaalipalveluita ja lastensuojelua myöten on lainattu johtamisen, hallinnoinnin ja palvelujen järjestämisen tavat yritysmaailmasta, Leinosen (2019) sanoin esimerkiksi ”tavaratuotannosta monistettu hankintamekanismi”.

4. JOHTOPÄÄTÖKSET

Yksityistämisen etuja tai mahdollisuuksia katsauksessa tuli esille melko niukasti. Aineisto koostui sosiaalityön ja oikeustieteen teksteistä. Sosiaalityön tutkimuksessa korostuu alan ja palveluiden kehittäminen, jolloin ongelmia on nostettava esille. Oikeustieteen teksteissä taas korostuivat lainopilliset pulmat liittyen perustuslaillisuuteen ja lapsen perusoikeuksiin. Onnistumisia yksityistämiseen liittyen ei kenties tästä syystä erikseen tuotu esille kovin paljon. Kun tehdään tutkimusta, jonka tähtäimessä on lastensuojelun pulmien ratkominen, huomio kiinnittyy enemmän korjattaviin ongelmiin. Yksityistämisen positiivisten puolten vähyyttä katsauksessa läpikäydyssä kirjallisuudessa selittänee sekin, että yksityistämistä ei ole lastensuojelussa tai sosiaalialalla laajemminkaan aloitettu laadun lisäämiseksi vaan laajemman yhteiskunnallisen muutoksen myötä.

Yksityistäminen ja markkinoistuminen ovat New Public Management (NPM) -ajattelun mukanaan tuomia ilmiöitä. NPM on omaksuttu poliittiseen päätöksentekoon ja ajattelu on läpäissyt koko julkishallinnon alan sisältäen myös sosiaalihuollon. (esim. Eräsaari 2011.) Yksityistäminen ja markkinoistuminen ovat olleet myös ajan henkeä ja muotia (Julkunen 2013, 368). Lastensuojelupalveluiden yksityistäminen ei ole alan sisältä noussut tarve parantaa palveluiden laatua vaan alan ulkopuolelta tullut poliittinen tavoite säästää kustannuksissa. Aineiston perusteella lastensuojelupalveluiden yksityistämisen tavoitteina kuvautuivat myös tehokkuus ja palveluntarpeisiin vastaaminen.

Palveluvalikoiman monipuolistaminen kuvautuu tosin yksityistämisen selkeänä etuna. Julkisesti tuotetut lastensuojelupalvelut kuten julkiset palvelut ylipäättään, kuvautuvat jähmeinä ja hitaasti asiakkaiden muuttuviin elämäntilanteisiin ja jatkuvassa muutoksessa oleviin sosiaalisiin ongelmiin vastavina. Lastensuojelupalveluiden valikoimaa on täytynyt laajentaa yksityisten yritysten tuottamiin ostopalveluihin osin kuntien talouspulmien vuoksi. Kunnat ovat vähentäneet omaa palvelutuotantoaan, jolloin asiakkaiden tarpeisiin on pitänyt vastata ostopalveluilla. Ongelmaksi muodostuu tällöin se, että ostopalveluihinkaan kunnalla ei välttämättä ole varaa. Yksityiset lastensuojelupalvelut eivät välttämättä tuo taloudellisia säästöjä, sillä palvelut ovat usein kalliita ja kilpailuttaminen sekä hankinnat vaativat kunnan resursseja enemmän kuin oman kuntaorganisaation sisältä palveluita järjestettäessä.

Tällä hetkellä yksityisiä palveluita kuitenkin tarvitaan julkisten lastensuojelupalveluiden riittämättömyyden vuoksi. Syynä tähän näen arvovalinnan, jonka mukaisesti yksityistämistä on laajennettu sosiaalipalveluissa vuosikymmenten myötä. Valtaosa lastensuojelun laitoshoidon palveluista ostetaan yksityisiltä yrityksiltä. Myös avopalveluita hankitaan merkittävässä määrin ostopalveluina. Lasten-

suojelutyössä ollaan tilanteessa, jossa monia palveluita kuten laitoshoidon palveluita etenkin pitkäaikaisesti sijoitetuille eli huostaanotetuille lapsille ja nuorille on saatavilla lähinnä yksityisiltä yrityksiltä. Osin tämän vuoksi palveluiden saatavuus kuvautuu aineistossa yksityistämisen etuna.

Yksityisten palveluiden etuna näyttäytyy aineistossa lisäksi lastensuojelun laitoshoidon palveluiden profiloituminen päihde- ja mielenterveysosaamiseen. Profiloituminen tosin näyttäytyy aineistossa samanaikaisesti haittana, sillä terveyspalveluita kuten psykiatrista hoitoa tarvitsevia lapsia sijoitetaan lastensuojelulaitoksiin puuttuvien psykiatristen palveluiden vuoksi. Lastensuojelun paikatessa tilannetta, ei lasten- ja nuortenpsykiatrisen hoidon kehittämisellä ja resurssien tarkistamisella ole niin kiire. Yksityiset palvelut joka tapauksessa näyttäytyvät joustavampina kuin julkiset palvelut ja yksityisistä palveluista on löydettävissä tarvittavaa erityisosaamista, jolla voidaan vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Julkinen palveluntuotanto ei pysy muuntuvien palveluntarpeiden tasalla eikä kuntien ole kustannustehokasta ylläpitää erityisyksiköitä, joihin ei aina välttämättä riittäisi asiakkaita. Tulevien maakunnallisten hyvinvointialueiden kootessa kuntien sosiaalipalveluiden resurssit isompiin kokonaisuuksiin voisi tosin tarjoutua mahdollisuus pohtia kysymystä palveluvalikoimasta ja palveluntarpeisiin vastaamisesta uudestaan myös julkisten palveluiden osalta.

Yksityistämisen haitat suhteessa etuihin korostuivat kirjallisuuskatsauksen aineistossa. Markkinaehtoisesti toimivien yksityisten yritysten voitontavoittelun ja heikossa asemassa olevien lastensuojelun asiakkaina olevien lasten edun välillä kuvautui palveluissa näkyvä ristiriita. Markkinatalouden ehtoilla toimimisessa aineiston kirjoittajat näkivät paljon muitakin ongelmia. Sosiaalipalveluissa yleisten yritystalojen markkinoiden ja lastensuojelulaitosten sekä muiden palveluiden ketjuttamisten kuvattiin tuovan mukanaan vaihtoksia henkilöstössä ja toimintakulttuurissa. Tällaiset muutokset esimerkiksi lastensuojelulaitoksen toiminnassa ovat selkeitä ongelmia vahvan tuen tarpeessa olevan lapsen näkökulmasta ja ristiriidassa jatkuvuuden tavoitteen kanssa. Lastensuojelulaitosten välillä on kilpailua asiakkaista, mistä seuraa aineiston mukaan henkilöstömenoista karsimista. Henkilöstön osaaminen kuvautuu kahtalaisena aineiston mukaan. Toisinaan se on puutteellista ja toisinaan osaaminen taas on juuri se asia, jonka vuoksi palvelu hankitaan yksityiseltä yritykseltä.

Yksityisten palveluiden valvontaan tai laadunseurantaan ei aineiston mukaan kunnissa pystytä panostamaan riittävästi. Siten ostopalvelujen myötä valvonnan tarve ja siihen käytettävien resurssien tarve kasvaa. Kilpailutuksissa kuvautuu ongelmana hinnan ja hankintalain korostuminen laadun ja eettisen kestävyuden sijaan. Sosiaalitoimessa ei näytä olevan riittävä osaamista kilpailutuksiin. Kun kilpailutuksissa hinta korostuu laadun sijaan eikä hankintaprosessiin ole riittävä osaamista, näkyy se kilpailutuksen tuloksissa eli siinä, miten ja millä ansioilla yritykset pärjäävät. Hankintoja tehdään

hinta edellä, joten yritykset säästävät henkilöstömenoista, mikä väistämättä näkyy asiakkaalle tarjottavassa palvelussa ja sen laadussa.

Merkittävänä pulmana ja jopa perustuslaillisena ongelmana aineiston perusteella näyttäytyy vallan siirtyminen julkiselta sektorilta yksityiselle sektorille. Yksityiset yritykset ovat tarjonneet ja toteuttaneetkin myös sosiaalityön palvelua eli palveluntarpeen arviointia ja huostaanoton valmistelua, jotka lain mukaan voivat olla vain julkisen toimijan tehtäviä. Samoin pulmia liittyy perustuslain tulkintaan yksityisissä lastensuojelulaitoksissa käytettävien rajoitustoimenpiteiden osalta, sillä rajoitustoimenpiteillä puututaan merkittäväällä tavalla lapsen perusoikeuksiin ja rajoitustoimet ovat siten julkisen vallan käyttöä. Yksityisiin palveluihin liittyy lastensuojelussa siis ratkaisemattomia ristiriitoja ja eettisiä ongelmia.

5. PHDINTA

Integroivan kirjallisuuskatsauksen onnistumisena voidaan pitää sitä, että sillä pystyttiin vastaamaan tutkimuskysymykseen: ”Minkälaisia tavoitteita, etuja ja haittoja kuvataan liittyvän lastensuojelupalveluiden yksityistämiseen?”. Katsauksen akateemisena heikkoutena voidaan pitää analysoitujen tekstien laatua. Useimmat analyysiin valikoituneet julkaisut olivat opinnäytteitä. Tässä erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen lopputyössä opinnäytteet ja muutama muu tutkimus ovat kuitenkin riittävän tasokas aineisto. Kirjallisuuskatsauksen aineisto koostui osin tutkielmista, joissa aineistona oli sosiaalityöntekijöiden haastatteluita, joten aineistossa esiinnousseet yksityistämisen edut, haitat ja tavoitteet kuulostavat käytännön lastensuojelutyön kannalta tutuilta.

Haittojen osalta yllätyin, miten voimakkaasti aineiston kirjoittajat ottivat kantaa lähtökohtaiseen pulmaan yrityksen voitontavoittelun ja lapsen edun välillä. Näen, että yrityksen voitontavoittelu on pulma myös muissa sosiaalipalveluissa kuin lastensuojelussa, mutta lastensuojelussa tuo ristiriita näyttäytyy kärjekkäämpänä, koska lapsella on aikuisikäistä vähäisemmät mahdollisuudet tuoda esille kritiikkiä saamaansa palvelua kohtaan. Suojelua tarvitseva lapsi on niin heikossa asemassa, että asiaa tarkastelevan voi joskus vaikea nähdä hänen etunsa toteutuvan markkinatalouden pyörteiden keskellä. Onneksi yksityisissä lastensuojelun palveluissa ja laitoksissa tehdään pääosin hyvää työtä ja yrityksenkin intressissä on tuottaa laadukasta ja vaikuttavaa palvelua, jotta asiakkaita riittää jatkossakin.

Aineiston suhteen olin pettynyt siihen, että se käsitteli pääosin sijaishuollon palveluita eli lastensuojelun laitoshoidtoa, vaikka avopalveluita järjestetään määrällisesti enemmän. Suurin osa lastensuojelun asiakkaista on avopalveluilla autettavissa. Avopalveluita ostetaan yksityisiltä yrityksiltä, mutta näistä palveluista ja niiden eduista ja haitoista ei näyttäisi olevan vielä juurikaan tutkimusta. Jatkotutkimuksen kannalta pitäisin tärkeänä tutkia ylipäättään enemmän lastensuojelun avohuollon palveluita ja tarkemmin avohuollon palveluiden yksityistämistä; mitä hyötyä tai haittaa yksityistäminen avopalveluiden suhteen aiheuttaa. Aihetta on varmasti haastavaa tutkia asiakkaan näkökulmasta, mutta lapsen näkökulmaa olisi syytä saada esille sosiaalityön tutkimuksessa ja selvityksissä. Jotta lastensuojelupalveluiden yksityistämisen haittoja ja hyötyjä olisi mahdollista tutkia kirjallisuuskatsauksen avulla, tulisi aineistona käyttää kansainvälistä aineistoa ja vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleita. Mikäli haluttaisiin tutkia tilannetta nimenomaan Suomessa kirjallisuuskatsauksen kautta, voisi aihepiirin rajausta laajentaa koskemaan sosiaalipalveluiden yksityistämistä, jolloin tieteellisiä, vertaisarvioituja artikkeleita löytyisi analyysiin riittävästi.

Lastensuojelupalveluiden yksityistäminen kuvautuu integroivan kirjallisuuskatsauksen perusteella uusliberalistisen talouspolitiikan myötä syntyneenä ilmiönä, jossa on monia mahdollisuuksia ja positiivisia puolia, mutta sitäkin lukuisampia pulmia ja eettisiä ongelmia, jotka niin sosiaalityöntekijöiden kuin poliittisten päättäjienkin tulisi ottaa huomioon maakunnallisten hyvinvointialueiden palveluntuotantoa suunniteltaessa ja järjestettäessä. Aineistosta nousi esille etenkin sosiaalityöntekijöiden kritiikkiä yksityistämistä kohtaan, mikä tulee ottaa vakavasti. Yksityistämiseen liittyviä eettisiä ongelmia ei voida ohittaa vain toteamalla, että yksityisiä palveluita tarvitaan, jotta asiakkaille voidaan järjestää heidän tarvitsemansa palvelut. Kilpailutuksissa tulisi korostua palvelun laatu ja eettisyys. Laadunseurantaan ja valvontaan on kohdistettava riittävästi resursseja hyvinvointialueilla ja lastensuojelupalveluita tarjoavien yritysten markkinaehtoiseen toimintaan liittyviä pulmia tulisi ratkoa poliittisten päättäjien toimesta. Oma osansa ja vastuunsa tässä on tieteellisellä tutkimuksella, joka voi tuoda esille ja analysoida pulmia sekä antaa toimintasuosituksia.

LÄHTEET

Cooper, Harris (1998) *Synthesizing Research: a Guide for Literature Reviews*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.

Eräsaari, Leena (2011) *Sosiaalipalvelut käännöksen jälkeen*. Teoksessa Palola, Elina & Karjalainen, Vappu (toim.) *Sosiaalipolitiikka - Hukassa vai uuden jäljillä?* Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Eräsaari, Leena (2016) *Uusliberalismi muuttaa naisten töitä julkisella sektorilla*. *Aikuiskasvatus* 36 (3), 220–225.

Hankintalaki (2016) *Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista*: Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161397> Luettu 16.9.2021

Huhtanen, Raija (2012) *Kunnan sosiaali- ja terveystalouden yksityistäminen: Oikeudellinen näkökulma*. Teoksessa Anttonen, Anneli & Haveri, Arto & Lehto Juhani & Palukka Hannele (toim.) *Julkisen ja yksityisen rajalla. Julkisen palvelun muutos*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.

Joutsenvirta, Maria & Hirvilampi, Tuuli & Ulvila, Marko & Wilen, Kristoffer (2016) *Talouden kasvun jälkeen*. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Julkenen, Raija (2013) *Markkinaratkaisut ja sosiaaliala. Katsaus Kunnat ja kilpailu -hankkeen tuloksiin*. *Janus* vol. 21 (4) 2013, 366–375.

Kangasniemi, Mari & Pölkki, Tarja (2016) *Aineiston käsittely: kirjallisuuskatsauksen ydin*. Teoksessa: Stolti, Minna & Axelin, Anna & Suhonen, Riitta (toim.) *Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä*. Turku: Turun yliopisto, Hoitotieteen laitoksen julkaisuja.

Kauppinen, Mira (2018) *Kilpailuttaminen sosiaalipalveluiden järjestämisen keinona*. Helsingin yliopisto: Sosiaalityöntekijöiden erikoistumiskoulutus, lopputyö.

Kirjavainen, Marjaana (2016) *Henkilökohtaistaminen Ison-Britannian sosiaalihuollossa vuosina 2007–2014 – systemaattinen kirjallisuuskatsaus*. Lapin yliopisto: yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

Lith, Pekka (2018a) *Lastensuojelualan markkinat. Raportti lastensuojelun asiakkaista, palveluntuottajista ja markkinoista tilastojen valossa. Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith. Saatavana verkossa: <https://www.hyvinvointiala.fi/wp-content/uploads/2018/11/raportti-lastensuojelun-asiakkaista-palveluntuottajista-ja-markkinoista-tilastojen-valossa.pdf>*

Lith, Pekka (2018b) *Lastensuojelun painopiste on kriiseissä, ei niiden ehkäisemisessä*. 4.5.2018. <https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/lastensuojelun-painopiste-on-kriiseissa-ei-niiden-ehkaisemisessa-1/> Luettu 1.9.2021.

LsL (2007) *Lastensuojelulaki*: Finlex. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417> Luettu 21.4.2021

Minkkinen, Minna (2021) *Sosiaalityöntekijä ostajana. Kirjallisuuskatsaus lastensuojelun sijaishuollon laitospalveluiden markkinoistumisesta*. Tampereen yliopisto. Avoin yliopisto: Pro gradu -tutkielma.

Mänttari-van sen Kuip, Maija (2013) *Julkinen sosiaalityö markkinoistumisen armoilla? Yhteiskuntapolitiikka* 78 (2013): 1.

Perustuslaki (1999) Suomen perustuslaki: Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731> Luettu 20.9.2021

Rönkkö, Teemu (2021) Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden lakimiehen pitämä koulutus lastensuojelun rajoitustoimenpiteistä lastensuojelun työntekijöille 22.4.2021.

Salminen, Ari (2011) Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja: Opetusjulkaisuja 62, Julkisjohtaminen 4.

Suhonen, Riitta & Axelin, Anna & Stolt, Minna (2016) Erilaiset kirjallisuuskatsaukset. Teoksessa Suhonen, Riitta & Axelin, Anna & Stolt, Minna (toim.) Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turku: Turun yliopisto, Hoitotieteen laitoksen julkaisuja.

Sulosaari, Virpi & Kajander-Unkuri, Satu (2016) Integroitu kirjallisuuskatsaus. Teoksessa: Stolti, Minna & Axelin, Anna & Suhonen, Riitta (toim.) Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turku: Turun yliopisto, Hoitotieteen laitoksen julkaisuja.

Tevameri, Terhi (2021) Katsaus sote-alan työvoimaan. Toimintaympäristön ajankohtaisten muutosten ja pidemmän aikavälin tarkastelua. TEM toimialaraportit 2021:2. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

THL (2018) Lastensuojelun laitoksista valtaosa on jo yksityisiä yrityksiä. 4.6.2018. <https://thl.fi/fi/-/lastensuojelun-laitoksista-valtaosa-on-jo-yksityisia-yrityksia> Luettu 1.9.2021

THL (2021) Lastensuojelun tilastoa. thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/lastensuojelu-jathl/lastensuojelun-tilastoa Luettu 14.4.2021

Vartiainen, Juhana (2016) Hyvinvointivaltio ja markkinatalous. Yhteiskuntapolitiikka 79 (2014):3.

Vuori, Jaana (2021) Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/palvelut/menetelmaopetus/> Luettu 15.9.2021.

Väärälä, Reijo (2011) Sosiaalinen murroksessa – kuka meitä ohjaa? Teoksessa Palola, Elina & Karjalainen, Vappu (toim.) Sosiaalipolitiikka - Hukassa vai uuden jäljillä? Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Yle (2018) Yritykset hakevat kasvua lastensuojelusta – lapsiasiavaltuutettu jättäisi sijaishuollon voiton tavoittelun ulkopuolelle. 27.2.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10092832> Luettu 21.4.2021

Yle (2019) Hoivabisneksessä tutut terveystieteilijät vuolevat miljoonia huostaanotetuilla lapsilla – Asian tuntija: Lapsilla ei pitäisi tehdä lainkaan voittoa. 11.10.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-11016328> Luettu 21.4.2021

Kirjallisuuskatsauksen lähteet

Friman Anna Kaisa (2012) Sijaishuollon hankkiminen yksityiseltä ja lapsen oikeusturva. Oikeustieteen tiedekunta. Hallinto-oikeus. Lapin yliopisto: Maisteritutkielma.

Karjalainen, Hanna (2016) Yritykset lastensuojelupalveluiden tuottajina – Analyysi palveluesityksistä. Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Sosiaalityö. Tampereen yliopisto: Pro gradu -tutkielma.

- Koskinen, Outi & Torikka, Leena (2014) Laitoshoidon laatutekijät ja kilpailutus Espoon lastensuojelussa. Sosiaalityö. Helsingin yliopisto: Käytäntötutkimus.
- Kuittinen, Riikka (2013) Nuorten kiireellisen sijoituksen aikainen arviointityö – sosiaalityöntekijöiden näkemykset ostopalvelulaitoksissa tehdystä arviointityöstä nuorten kiireellisen sijoitusten aikana. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalityö. Helsingin yliopisto: Pro gradu -tutkielma.
- Lapinleimu, Henna (2015) Miten markkinoistuminen lävistää lastensuojelua? Sosiaalityöntekijöiden arkikokemuksia tavoittamassa. Sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Tampereen yliopisto: Ammatillinen lisensiaatintyö.
- Leinonen, Ansa (2019) Nuorisokotien vertaisarviointi – kohti lapsiystävällistä ja osallisuutta tukevaa valvontatyötä. Rakenteellisen sosiaalityön erikoistumisala. Jyväskylän yliopisto: Lopputyö.
- Luoto, Kaisa (2015) Perustuslain 124 § merkitys yksityisissä lastensuojelulaitoksissa. Filosofinen tiedekunta. Julkisoikeus. Vaasan yliopisto: Pro gradu -tutkielma.
- Nila, Laura (2014) Yhteisellä asialla? Lastensuojelun sijaishuollon järjestäminen tilaaja-tuottajamallissa ja toimijoiden yhteistyön hallinta. Sosiaalityö. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto: Pro gradu -tutkielma.
- Okker Laura (2020) Markkinoitumisen vaikutukset lastensuojelupalveluiden laatuun Suomessa. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Sosiaalityö. Jyväskylän yliopisto: kandidaatin tutkielma.
- Pitkänen, Tero (2016) Yksityiset lastensuojelulaitokset ja rajoitustoimenpiteiden käyttö. Johtamiskorkeakoulu. Julkisoikeus. Tampereen yliopisto: Pro gradu -tutkielma.
- Porko, Petta & Heino, Tarja & Eriksson, Pia (2018) Selvitys yksityisistä lastensuojeluyksiköistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 21/2018. Helsinki: Suomen Yliopistopaino Oy.
- Porko, Petta (2019) Lastensuojelun sijaishuollon markkinoistuminen sosiaalihuollon tarkastajien työssä. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Sosiaalityö. Jyväskylän yliopisto: Pro gradu -tutkielma.